

Politika ochrany klimatu v České republice

JUDr. PhDr. Petr Maule

Legislativní rámec - Pařížská dohoda (2015)

- **Omezení globálního oteplení** – udržet růst průměrné teploty Země výrazně pod 2 °C a usilovat o omezení na 1,5 °C oproti předindustriální době.
- **Snížování emisí skleníkových plynů** – postupně omezovat emise a dosáhnout klimatické neutrality (net-zero) ve druhé polovině 21. století.

Legislativní rámec - Pařížská dohoda (2015)

- **Adaptace na změnu klimatu** – posílit schopnost států a společností přizpůsobit se dopadům klimatické změny
- **Finanční pomoc rozvojovým zemím** – zajistit každoročně alespoň 100 miliard USD na podporu opatření proti změně klimatu a na přizpůsobení se jejím důsledkům.

Legislativní rámec - Zelená dohoda pro Evropu

- **Klimatická neutralita do roku 2050** – EU má do poloviny století dosáhnout stavu, kdy vypouští jen tolik emisí, kolik dokáže pohltit
- **Snížení emisí o nejméně 55 % do roku 2030** oproti úrovni z roku 1990
- **Přechod na čistou energii** – rozvoj obnovitelných zdrojů, zvyšování energetické účinnosti a postupné ukončení využívání uhlí a ropy
- **Podpora udržitelné dopravy, průmyslu a zemědělství** – rozvoj elektromobility, oběhového hospodářství a ekologičtější výroby potravin
- **Ochrana přírody a biodiverzity** – obnova ekosystémů, půdy a lesů, ochrana druhů a krajiny
- **Spravedlivá transformace regionů** – pomoc oblastem a lidem, kteří jsou nejvíce postiženi přechodem od fosilní energetiky

Legislativní rámec - Evropský klimatický zákon

Nařízení (EU) 2021/1119 o zřízení rámce pro dosažení klimatické neutrality

- **Klimatická neutralita do roku 2050** - EU se právně zavazuje, že do roku 2050 dosáhne nulové čisté bilance emisí
- **Snížení emisí o nejméně 55 % do roku 2030** - oproti úrovni z roku 1990
- **Právní závaznost klimatických cílů** - narozdíl od Pařížské dohody, kde jsou závazky politické, tady jsou **právně vymahatelné** v rámci unijního práva
- **Pravidelný přezkum pokroku** - každých **pět let** bude Evropská komise vyhodnocovat, zda členské státy postupují podle plánu
- **Stanovení trajektorie do roku 2050** - Komise má stanovit konkrétní cestu s mezi cíli (pro rok 2030, 2040) pro spravedlivý přechod ke klimatické neutralitě
- **Zřízení vědecké poradní rady pro klima**

Politika ochrany klimatu v ČR (POK)

- **Politika ochrany klimatu v České republice (POK) je strategický nelegislativní dokument vlády, který vypracovalo Ministerstvo životního prostředí (MŽP) a který vláda schválila v roce 2017**
- **Má závaznost politickou a strategickou, nikoli právní vůči jednotlivcům**
- **Obsahuje soubor opatření pro sektory energetiky, dopravy, průmyslu, zemědělství, lesnictví a odpadového hospodářství**
- **představuje implementační rámec závazků z Pařížské dohody**

Politika ochrany klimatu v ČR (POK)

- Na úrovni EU je provázána s **Evropským klimatickým zákonem (nařízení (EU) 2021/1119)**
- Je **součástí národního energeticko-klimatického plánování (NECP)** podle nařízení (EU) 2018/1999 o řízení energetické unie.
- Funguje jako **most mezi mezinárodními klimatickými závazky a vnitrostátní právní praxí**
- Vytváří **právně relevantní podklad pro rozhodování správních orgánů a pro tvorbu navazujících právních předpisů a politik**

Integrovaný národní energeticko-klimatický plán (NEKP)

- NEKP je vypracován na základě **nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999** ze dne 11. prosince 2018 o řízení energetické unie a opatřeních v oblasti klimatu.
- V prosinci 2024 vláda schválila aktualizovanou verzi
- Aktualizace neobsahuje nové přímé povinnosti pro soukromé subjekty; její smysl je plnit již existující závazky EU a dát investorům orientaci.
- Podíl OZE v konečné spotřebě energie by do roku 2030 měl dosáhnout cca **30,1 %**, podíl OZE v výrobě elektřiny by měl vzrůst na cca **28 %**

Cíl EU dle „Fit for 55“

- Snížení emisí skleníkových plynů o 55 % do roku 2030
- Zpřísnění stávajícího systému obchodování s emisními povolenkami
- Postupné **snížování počtu povolenek** a tedy zdražení emisí CO₂
- Zvýšení podílu OZE na 42,5 % celku do roku 2030 (v ČR 30,1 %)
- Snížení konečné spotřeby energie o **celkem 11,7 % do roku 2030**
- Od roku 2026 bude uvaleno **uhlíkové clo na dovoz** emisně náročných produktů

Česká energetika

Ukončení těžby a spalování uhlí

- Závazek ukončit těžbu a spalování uhlí nejpozději do roku 2033.
- Odklon od uhlí má nejen snížit emise skleníkových plynů a zlepšit kvalitu ovzduší
- Uhlí bude postupně nahrazováno kombinací OZ, jádra a plynu, včetně rozvoje moderní infrastruktury a posílení stability přenosové soustavy

Česká energetika

Obnovitelné zdroje energie

- V současnosti se jejich podíl na celkové spotřebě energie pohybuje přibližně okolo 17 %
- Cílem stanoveným do roku 2030 je dosáhnout podílu 30,1 %
- Rozvoj obnovitelných zdrojů – zejména solárních a větrných elektráren, ale také biomasy, bioplynu a vodní energie – má přispět k energetické soběstačnosti, snížení emisí skleníkových plynů i ke stabilizaci cen energií

Česká energetika

Hlavní překážky

- Hlavní bariérou rozvoje obnovitelných zdrojů energie v České republice zůstávají především zdlouhavé povolovací procesy a nedostatečná kapacita distribuční soustavy
- Administrativní náročnost, složitá legislativa a nejednotný postup úřadů prodlužují realizaci projektů

Doprava jako významný problém

- Zatímco v letech 2005 až 2019 se emise z energetiky a průmyslu postupně snižovaly, emise z dopravy naopak vzrostly o přibližně 23 %
- Snížení emisí z dopravy o 90 % do roku 2050 oproti úrovni z roku 1990
- Přesun až 75 % vnitrozemské nákladní dopravy ze silnic na železnici a vodní cesty
- Výstavba 767 km vysokorychlostních tratí do roku 2050

Finanční alokace z Národního plánu obnovy

- Udržitelná doprava – 24,254.9 mil. Kč
- Renovace budov – 18,060.5 mil. Kč
- Ochrana přírody – 12,984 mil. Kč
- Snižování spotřeby – 7,765 mil. Kč
- Přechod na čistší zdroje – 6,660 mil. Kč
- Čistá mobilita – 4,834 mil. Kč
- Cirkulární ekonomika – 2,790 mil. Kč

Investiční potřeby a návratnost

- Dodatečné náklady do 2030 ve výši 1 – 1,5 bil. Kč
- Celkové náklady – 3,5 bil. Kč - Celkový investiční odhad pro přechod k nízkouhlíkové ekonomice do roku 2030
- Potenciální přínosy - 439 mld. Kč

Dotační programy a zdroje financování

- Operační program Životní prostředí (OPŽP)
- Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK)
- Národní plán obnovy (NPO) - Z NPO by ČR mohla získat až 147,6 miliardy Kč ve formě půjčky, přičemž 40 % těchto financí je plánováno na dopravu, 23 % na energetické úspory a 16,6 % na obnovitelné zdroje.
- Sociální klimatický fond

Překážky v plnění energetických cílů

- **Politické a ideologické bariéry** představují jeden z nejvýznamnějších neviditelných problémů české klimatické politiky.
- Část veřejnosti i některé politické síly vnímají zelenou transformaci spíše jako vnucený diktát Bruselu než jako příležitost k modernizaci ekonomiky a zvýšení energetické soběstačnosti
- Tento postoj bývá často podporován **dezinformačními kampaněmi** a účelově šířenými polopravdami

Překážky v plnění energetických cílů

- Průmyslové svazy a podnikatelský sektor opakovaně vyjadřují obavy z dopadů klimatických opatření na konkurenceschopnost
- Podniky často upozorňují, že tempo transformace by mělo být sladěno s reálnými možnostmi ekonomiky
- Z technologického hlediska brzdí přechod k udržitelným řešením nedostatečná infrastruktura – zejména v oblasti dobíjecích a plnicích stanic, akumulace energie a modernizace distribučních sítí.

Překážky v plnění energetických cílů

- Česká ekonomika je dlouhodobě založena na energeticky náročném průmyslu
- Historická závislost na fosilních palivech, zejména uhlí, činí přechod k nízkoemisnímu hospodářství mimořádně složitým
- Transformace vyžaduje nejen obrovské investice do moderních technologií, digitalizace a energetické efektivity, ale i změnu celkové ekonomické struktury směrem k vyšší přidané hodnotě a inovacím

Národní akční plán adaptace

- Klíčový strategický dokument České republiky, který se zaměřuje na zmírnění dopadů klimatické změny a posílení odolnosti společnosti, ekonomiky
- Cílem je integrovat adaptační opatření do všech klíčových oblastí veřejné politiky
- Národní akční plán tak podporuje zadržování vody v krajině, obnovu lesních porostů s vyšší odolností vůči suchu a škůdcům

Perspektivy dalšího vývoje

- Existence ucelených strategických dokumentů (POK, NEKP)
- Alokace značných evropských fondů na projekty dekarbonizace
- Plánovaný odklon od uhlí do roku 2033
- Nižší ambice českých klimatických cílů ve srovnání s EU
- Zdlouhavé povolovací procesy
- Nepřipravená distribuční síť
- Obavy průmyslu z nákladů a konkurenceschopnosti

Shrnutí a otázky

- Česká klimatická politika je dlouhodobě spíše reaktivní než proaktivní, což znamená, že většina přijatých opatření vzniká v reakci na legislativní závazky Evropské unie
- Veřejná i politická debata se v Česku často zaměřuje především na ekonomické obavy spojené s přechodem na nízkouhlíkové hospodářství – například ztrátu pracovních míst
- Klimatické změny si již dnes vyžadují nákladné adaptační kroky, jako je modernizace vodních systémů, obnova krajiny či zajištění odolnosti městské infrastruktury